

p. d. ty narski

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/17/4/91

OPINIA PUBLICZNA O PREZYDENCIE RP

Komunikat z badań

Warszawa, styczeń 1991 r.

Jednym z tematów styczniowego sondażu CBOS¹ były społeczne reakcje związane z wyborem Lecha Wałęsy na urząd prezydenta RP oraz oczekiwania i wyobrażenia dotyczące sprawowania przez niego najwyższej władzy w państwie.

Reakcje na wybór Lecha Wałęsy

Niemal połowa uczestników badania (44%) przyjęła wybór Lecha Wałęsy na prezydenta z nadzieją, z czego 15% wiąże z tym faktem same nadzieje, a 29% więcej nadziei niż obaw. Niespełna 1/3 badanych (29%) odczuwa tyle samo nadziei co obaw, a 15% więcej obaw niż nadziei, co dwudziesty - jedynie obawy; 7% nie ma na ten temat wyrobionego zdania.

Wyraźnej przewadze nadziei łączonych z wyborem nowego prezydenta nad obawami towarzyszy znaczny wzrost aprobaty "netto" działalności Lecha Wałęsy (z 38 punktów w listopadzie ub.r.do 50 w styczniu '91), wynikającej jednak nie tyle ze zwiększenia się liczby jego zwolenników,co ze zmniejszenia się kręgu przeciwników. Obecna aprobata prezydenta nie dorównuje jednak tej, jaką przywódca "Solidarności" cieszył się na początku ubiegłego roku (tab.1).

Tabela 1 w procentach

Ocena działalności	Wskazania respondentów w okresie sprawowania przez L.Wałęzę funkcji:										
	przewodniczącego NSZZ "Solidarność"										prezydenta
	I '90	II '90	III '90	IV '90	V '90	VI '90	VII '90	IX '90	X '90	XI '90	
Aprobata	85	79	74	72	64	62	62	62	60	62	60
Dezapro-bata	9	13	18	17	21	24	23	25	25	24	10
Aprobata "netto"	76	66	56	55	43	38	39	37	35	38	50

Uwaga. Procenty nie sumują się do 100, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi *trudno powiedzieć*.

Stosunkowo najbardziej entuzjastycznie do osoby nowego prezydenta odnoszą się respondenci mający 60 lat i więcej, najmniej

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia (12)" przeprowadzono w dniach 12-14 stycznia 1991 roku na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności (N=1500).

natomiast pokolenie 40-latków. Nieco większe nadzieje z prezydenturą Lecha Wałęsy wiąże ludność wiejska niż mieszkańcy miast (zwłaszcza większych). Zdecydowanie optymistyczniej są do niego nastawieni również ludzie z niższym wykształceniem (podstawowym, zasadniczym zawodowym). Pozostali częściej skłonni są do postaw ambiwalentnych i umiarkowanie pesymistycznych. Podobnie wygląda zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od zawodu respondenta - najwięcej optymizmu wykazują rolnicy i robotnicy, natomiast w odczuciach inteligencji i kadry kierowniczej dominują uczucia mieszane. Występuje też, co zrozumiałe, duża różnica w reakcji na rezultat wyborów między członkami "Solidarności" a resztą respondentów (tab.1 aneksu).

Odczucia dotyczące prezydentury lidera "Solidarności" są związane też silnie z opinią o kierunku rozwoju sytuacji w naszym kraju (tab.2). Można z tego wnioskować, że pewien wpływ na stosunek do głowy państwa ma indywidualna diagnoza sytuacji społeczno-politycznej i gospodarczej.

Tabela 2

w procentach

Odczucia związane z prezydenturą Lecha Wałęsy	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju:		
	dobry	zły	brak zdania
Nadzieje	56	30	37
Nadzieje i obawy	28	24	35
Obawy	12	38	17
Trudno powiedzieć	4	8	11

Jaki jest Lech Wałęsa?

Zdaniem przytłaczającej większości uczestników sondażu, cechami dominującymi w osobowości prezydenta Rzeczypospolitej są zdolności przywódcze (85% respondentów), silny charakter (83%) oraz spryt i przebiegłość (82%). Ponad dwie trzecie (72%) badanych przypisuje mu zdolność przewidywania, wyborażnię. Niemal tylu samo ankietowanych uważa prezydenta Wałęsę za człowieka twardego i nieustępliwego (48%), co podziela zdanie, że posiada zdolności dostosowywania się do sytuacji (46%). Podobnie zróżnicowane są opinie

o prezydenckim programie - 45% wierzy w jego istnienie i prawie tyle samo (43%) w to wątpi.

		CBOS	
<i>Przedstawię teraz Panu(i) kilka par stwierdzeń. Z każdej pary proszę wskazać to, które, Pana(i) zdaniem, najlepiej charakteryzuje prezydenta L. Wałęsę.</i>			
85%	<i>obdarzony zdolnościami przywódczymi</i>	11%	<i>pozbawiony zdolności przywódczych</i>
83%	<i>silny charakter</i>	12%	<i>słaby charakter</i>
82%	<i>sprytny, przebiegły</i>	10%	<i>naiwny, łatwowierny</i>
72%	<i>przewidyjący, obdarzony wyobraźnią</i>	19%	<i>krótkowzroczny, bez wyobraźni</i>
62%	<i>posiadający dobrych współpracowników</i>	19%	<i>otoczony złymi współpracownikami</i>
48%	<i>twardy, nieustępliwy</i>	46%	<i>umie dostosować się do sytuacji</i>
45%	<i>ma jasny program</i>	43%	<i>nie ma programu</i>
Uwaga. W zestawieniu pominięto odpowiedzi <i>trudno powiedzieć</i> .			

Z powyższego zestawienia wynika, że znaczna większość społeczeństwa przypisuje Lechowi Wałęsę cechy predystynujące go do sprawowania najwyższego urzędu w Rzeczypospolitej. Pewne rozbieżności natomiast występują w ocenie umiejętności jego współpracowników (62% badanych uważa, że ma dobrych współpracowników, a 19%, że złych), a najwięcej kontrowersji budzi jego program polityczny.

Zdaniem największej grupy badanych (42%), Lech Wałęsa będzie dobrym prezydentem. Mniej (29%) jest tych, którzy spodziewają się, że dotychczasowy przywódca "Solidarności" wypadnie przeciętnie w roli głowy państwa, a zaledwie 4% przewiduje, że będzie złym prezydentem. Jednak co czwarty respondent nie wyraził swojej opinii.

Jak Pan(i) myśli, czy Lech Wałęsa będzie prezydentem:

<i>bardzo dobrym</i>	7%
<i>dobrym</i>	35%
<i>przeciętnym</i>	29%
<i>złym</i>	4%
<i>Trudno powiedzieć</i>	25%

Na uwagę zasługuje fakt, że społeczno-demograficzne cechy respondentów nie niosą ze sobą w tym przypadku istotnych różnic w ocenie (aneks, tab.2).

Oczekiwania wobec prezydenta

Spośród przedstawionych respondentom poglądów na temat roli prezydenta w państwie największą popularność (85%) uzyskało twierdzenie, że powinien on liczyć się z głosem społeczeństwa. Prawo do podejmowania samodzielnych i niezgodnych z wolą większości decyzji przyznał mu zaledwie co dziesiąty badany.

Zdaniem dużej części uczestników sondażu, nowy prezydent powinien być autorytetem stojącym ponad podziałami społecznymi i politycznymi (70%), powinien być otwarty na głosy doradców i ekspertów (67%), a także elastyczny w działaniu, tzn. powinien modyfikować cele przyświecające jego działalności zależnie od zmieniających się warunków i okoliczności (65%).

Stosunkowo mało zwolenników (37%) zyskała koncepcja osoby prezydenta zajmującego się bieżącymi sprawami kraju, podczas gdy 59% ankietowanych wyobrażało sobie głowę państwa jako autorytet, do którego należy podejmowanie decyzji jedynie w sprawach doniosłych. Niemal tak samo liczni (58%) są uważający, że prezydent ma stawiać sobie zadania umiarkowane, gwarantujące sukces.

Niespełna połowa ankietowanych (45%) widzi prezydenta w roli instytucji nadzorującej rząd, nieco więcej (50%) reprezentuje pogląd, że rządowi należy stworzyć możliwość swobodnego działania.

Jednocześnie jednak 48% respondentów (z czego 15% w pełni) popiera koncepcję rozdziału kompetencji, polegającego na przyznaniu prawa decyzji w sprawach politycznych prezydentowi, a pozostawieniu w polu działania rządu jedynie zagadnień gospodarczych. Nie popiera takiego podziału 25% (z czego zaledwie 7% zdecydowanie go odrzuca), a 27% nie zabiera głosu w tym przedmiocie.

Ponad połowa ankietowanych (53%) dostrzega konieczność pociągnięcia do odpowiedzialności osób ponoszących winę za błędy i niesprawiedliwości minionych lat, podczas gdy 40% opowiada się za kontynuowaniem "polityki grubej kreski". Kiedy jednak zapytano badanych, jak powinni być potraktowani dyrektorzy przedsiębiorstw państwowych mianowani w poprzednim okresie, za ich zwolnieniem opowiedziało się 17%, natomiast 73% za pozostawieniem na stanowiskach, jeśli dobrze wypełniają swe obowiązki.

		CBOS
<i>Przedstawię Panu(i) kilka par stwierdzeń określających rolę prezydenta w życiu politycznym kraju. Czy, według Pana(i), zadaniem prezydenta powinno być:</i>		
85%	liczenie się z głosem społeczeństwa	podejmowanie samodzielnych decyzji, także niepopularnych i niezgodnych z wolą większości 10%
70%	pozostawanie ponad podziałami politycznymi i społecznymi	reprezentowanie popierających go ugrupowań politycznych 24%
67%	kierowanie się opinią doradców i specjalistów	kierowanie się własnym rozsądkiem i intuicją 28%
65%	dostosowywanie celów do zmieniających się warunków i okoliczności	realizacja przyjętych z góry celów 28%
59%	podejmowanie decyzji tylko w najważniejszych sprawach	trzymanie w swoich rękach wszystkich spraw kraju 37%
58%	podejmowanie zadań umiarkowanych, gwarantujących sukces	podejmowanie działań zdecydowanych, nawet jeśli niosą ze sobą ryzyko porażki 36%
53%	rozliczenie i pociągnięcie do odpowiedzialności ludzi ponoszących winę za błędy i niesprawiedliwość dawnego systemu	puszczenie przeszłości w niepamięć z myślą o zachęceniu wszystkich do budowy III Rzeczypospolitej 40%
45%	nadzorowanie rządu	stwarzanie mu możliwości swobodnego działania 50%
Uwaga: w zestawieniu pominięto odpowiedzi <i>trudno powiedzieć</i> .		

W podejściu ankietowanych do sposobu sprawowania najwyższej władzy państwowej można wyróżnić skrajne postawy. Pierwszą z nich można nazwać wizją "konsultacyjnej prezydentury". Zgodnie z nią prezydent stoi ponad partiami i ugrupowaniami politycznymi, korzysta w szerokim zakresie z opinii ekspertów i rzeczoznawców, nie miesza się do działalności rządu i podejmuje decyzje tylko w sprawach kluczowych. Wizja ta, zgodna z parlamentarnym modelem funkcjonowania państwa, znalazła uznanie zaledwie 3% ankietowanych. Za drugą wizją "mocnej prezydentury", zakładającą istnienie modelu prezydenckiego, opowiedziało się natomiast 22% badanych. Zdecydowana większość (75%) optuje za prezydenturą godzącą cechy jednej i drugiej koncepcji.

Na uwagę zasługuje więc pewna sprzeczność oczekiwań wobec prezydenta. Z jednej strony przypisuje mu się cechy silnego człowieka, oczekuje od niego skutecznego działania i przyznaje prymat w sprawach politycznych, z drugiej zaś dąży do ograniczenia zakresu jego władzy, odmawiając mu w pierwszym rzędzie prawa do podejmowania niepopularnych i niezgodnych z wolą większości decyzji.

Rozbieżne są też opinie ankietowanych na temat instytucji usytuowanych przy osobie prezydenta - w chwili obecnej panuje niewielkie przekonanie o potrzebie powołania Rady Politycznej. Wyraża je 15% badanych, ale jednocześnie 41% jest zdania, że może ona okazać się przydatna. Za zbędną uważa ją 17% uczestników sondażu, a 27% nie ma zdania na ten temat. Podobnie mało skryształizowane są poglądy respondentów co do dalszych losów Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie. Wprawdzie zwolennicy jego rozwiązania (41%) mają dwukrotną przewagę nad przekonanymi o potrzebie jego dalszego działania (20%), ale aż 39% ankietowanych w ogóle nie zabrało głosu w tej sprawie.

x

x

x

Styczniowe badania CBOS wykazały życzliwe nastawienie opinii publicznej do nowego prezydenta. W społecznych reakcjach na jego wybór uczucia nadziei przeważały nad obawami. Dominowała też opinia, że Lech Wałęsa okaże się dobrym prezydentem.

Panowało dość powszechne przekonanie o przywódczych zdolnościach Lecha Wałęsy, predystynujących go do zajęcia pozycji najwyższego autorytetu w sprawach państwa. Autorytet prezydencki wydaje się jednak uzależniony w pierwszym rzędzie od zgodności decyzji prezydenta z wolą większości, a zatem poddany swoistej kontroli społecznej.

Na uwagę zasługuje niemożność wyróżnienia znaczącej grupy respondentów opowiadających się konsekwentnie za ideą "konsultacyjnej prezydentury", istnieje natomiast grupa zwolenników silnej władzy prezydenckiej, jednak nawet w tym gronie 87% opowiada się przeciw prawu prezydenta do niepopularnych decyzji.